

DOI: [10.32702/2307-2105-2021.7.73](https://doi.org/10.32702/2307-2105-2021.7.73)

УДК 336.71

Т. О. Мулик,

*к. е. н., доцент, завідувач кафедри аналізу та статистики,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця
ORCID ID: 0000-0003-1109-2265*

Я. І. Мулик,

*к. е. н., доцент, доцент кафедри аудиту та державного контролю,
Вінницький національний аграрний університет, м. Вінниця
ORCID ID: 0000-0002-8166-2481*

ОЦІНКА ДОСТАТНОСТІ КАПІТАЛУ ВІТЧИЗНЯНИХ БАНКІВ ЯК ЗАПОРУКА ЇХ НАДІЙНОСТІ

T. Mulyk

*PhD in Economics, Associate Professor, Head of the Department of Analysis and Statistics,
Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia*

Ya. Mulyk

*PhD in Economics, Associate Professor of the Department of Audit and State Control,
Vinnytsia National Agrarian University, Vinnytsia*

ASSESSMENT OF CAPITAL ADEQUACY OF DOMESTIC BANKS AS A GUARANTEE OF THEIR RELIABILITY

У статті досліджено роль та значення капіталу банку та визначено, що він забезпечує захист від фінансових втрат а також його безпеку та надійність. Капітал банку являє собою грошові кошти та виражена у грошовій формі частина нематеріальних, матеріальних та фінансових активів, що є у розпорядженні банків та використовуються ними для здійснення операцій з метою отримання прибутку. Проведено аналіз сумарних пасивів українських комерційних банків. Висвітлено питання щодо регулятивного капіталу, що є одним з найважливіших показників діяльності банків, основним призначенням якого є покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе в процесі своєї діяльності, та забезпечення захисту вкладів, фінансової стійкості й стабільної діяльності банків. Зазначено, що регулятивний капітал банку складається з основного (1-го рівня) капіталу та додаткового (2-го рівня) капіталу. Визначено, що основний капітал вважається незмінним і таким, що не підлягає передаванню, перерозподілу та повинен повністю покривати поточні збитки. Додатковий капітал має менш постійний характер та його розмір піддається змінам. Представлено елементи основного та додаткового капіталу. Проаналізовано структуру регулятивного капіталу банків України, де видно що найбільша частка за період дослідження припадає на статутний капітал, що зріс на 3%. Зазначено, що для оцінки достатності капіталу банку Національним банком України затверджені відповідні нормативи капіталу комерційного банку. Зокрема: мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1), достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2), достатності основного капіталу (Н3). У статті розкрито оптимальні значення даних

нормативів, потреба в їх застосуванні, порядок їх визначення. Представлено аналіз щодо значення економічних нормативів (капіталу) по системі банків України за період – 2010–2020 роки. Проаналізовано регулятивний капітал і норматив достатності (адекватності) РК, результати якого свідчать про підвищення регулятивного капіталу банків та їх нормативу достатності (адекватності). Охарактеризовано порядок формування буферів капіталу, а саме буферу запасу (консервації) капіталу і контрциклічного буферу. Висвітлено оновлені регуляторні вимоги до банків на 2021–2024 роки визначені НБУ. Запропоновано ряд заходів, які необхідно здійснити для підвищення рейтингу банківських установ, їх надійності та довіри з боку клієнтів.

The article examines the role and importance of the bank's capital and determines, that it provides protection against financial losses as well as its security and reliability. The bank's capital is cash and monetary part of intangible, tangible and financial assets, that are available to banks and used by them to carry out operations for profit. The analysis of total liabilities of Ukrainian commercial banks is carried out. The issue of regulatory capital is covered, which is one of the most important indicators of banks' activity, the main purpose of which is to cover the negative consequences of various risks, that banks take over in the course of their activities and ensure deposit protection, financial stability and stable operation of banks. It is noted, that the regulatory capital of the bank consists of fixed capital (1st level) and additional capital (2nd level). It is determined, that fixed capital is considered fixed and not subject to transfer, redistribution and should fully cover current losses. Additional capital has a less permanent nature and its size is subject to change. Elements of fixed and additional capital are presented. The structure of regulatory capital of Ukrainian banks is analyzed, where it can be seen, that the largest share during the study period falls on the authorized capital, which increased by 3%. It is noted, that in order to assess the capital adequacy of the bank, the National Bank of Ukraine approved the relevant capital standards of a commercial bank. In particular: regulatory capital minimum amount (S1), regulatory capital sufficient (adequacy) (S2), sufficiency of fixed capital (S3). The article reveals the optimal values of these standards, the need for their application, the procedure for their definition. An analysis of the importance of economic standards (capital) in the system of banks of Ukraine for the period of 2010–2020 is presented. Regulatory capital and its standard of sufficient (adequacy) are analyzed, the results of which indicate an increase in banks' regulatory capital and their standard of sufficient (adequacy). The order of formation of capital buffers, namely the stock buffer (conservation) of capital and the countercyclic buffer is characterized. The updated regulatory requirements for banks for 2021–2024 set by the NBU are highlighted. A number of measures that need to be implemented to increase the rating of banking institutions, their reliability and trust from customers are proposed.

Ключові слова: капітал банку; основний капітал; додатковий капітал; статутний капітал; регулятивний капітал; нормативи капіталу банку; достатність (адекватність) капіталу.

Key words: bank capital; fixed capital; additional capital; authorized capital; regulatory capital; bank capital ratios; capital adequacy.

Постановка проблеми. Сучасному бізнесовому середовищі властиві трансформації, які певним чином відбиваються на банківському секторі. Під дією глобалізації, лібералізації фінансових ринків, інноваційними фінансовими технологіями, появою нових фінансових інструментів, концентрацією капіталів на світових фінансових ринках, змінами у регулюванні банківської діяльності - банківський сектор постійно зазнає динамічних змін, що впливають на модель нинішнього банківського бізнесу. Таким чином, сучасне мінливе економічне середовище виставляє нові вимоги до якості управління та організації всіма сферами банківської діяльності.

Характерної актуальності ці питання набувають з огляду на негативні наслідки світової пандемії COVID-19. Вона виявилась тим чинником, що підштовхнув людей переусвідомити бачення свого буття, переглянути власні прогнози розвитку, свою політику, розпочати новітній трансформаційний період. Враховуючи це, в банківській системі встановлюють нові регуляторні інструменти щодо банківського нагляду стосовно капіталу, фінансової стабільності, ліквідності, кредитних ризиків, ринкової дисципліни, що актуалізує

питання достатності капіталу вітчизняних банків як запоруки їх надійності.

Аналіз останніх досліджень та публікацій. Питаннями дослідження теоретико-методологічних засад оцінювання достатності капіталу банку, займались вітчизняні та зарубіжні вчені, серед них: М. Алексеєнко, В. Геєць, Л. Жердецька, А. Гальчинський, Л. Кузнецова, А. Гриценко, І. Лареонова, В. Міщенко, Л. Примостка, А. Мороз, С. Реверчук, Г. Азаренкова, З. Васильченко, Л. Вдовенко, В. Коваленко, Ю. Алексєрова, М. Савлук, Ж. Довгань, О. Марценюк, Р. Слав'юк, С. Циганов, О. Руда та інші. Проте, незважаючи на велику кількість наукових досліджень в цій сфері, враховуючи останні тенденції діяльності банків та несталість економічного середовища, зокрема, наслідки світової пандемії COVID-19, що відбилися також на банківській сфері, поглибленої оцінки та розгляду потребують питання оцінювання достатності банківського капіталу та вироблення рекомендацій з регулювання діяльності банків, враховуючи нинішню ситуацію.

Формулювання цілей статті. Метою статті є дослідження регулятивного капіталу вітчизняних банків його складових, нормативів капіталу банків, зокрема: мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1), достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2), достатності основного капіталу (Н3), висвітлення їх оптимальних значень, потреба в застосуванні, порядок визначення, тощо. Аналітична оцінка щодо значень економічних нормативів (капіталу) по системі банків України. Оцінка оновлених регуляторних вимог до банків на 2021–2024 роки визначена НБУ. Визначення заходів, які необхідно здійснити для підвищення рейтингу банківських установ, їх надійності та довіри з боку клієнтів.

Виклад основного матеріалу дослідження. Враховуючи умови сьогодення, капітал виступає важливим джерелом доходу господарюючого суб'єкту, основою виробничих та інвестиційних ресурсів, чинником формування фінансових результатів та об'єктом управління [1, с. 52].

Капітал банку забезпечує захист від фінансових втрат а отже, забезпечує його безпеку і надійність. Він являє собою грошові кошти та виражена у грошовій формі частина нематеріальних, матеріальних та фінансових активів, що є у розпорядженні банків та використовуються ними для здійснення операцій з метою отримання прибутку.

Капітал банку, як економічна ресурсна складова, є не лише джерелом проведення активних операцій, а й інструментом зміцнення довіри з боку клієнтів, вкладників і кредиторів до конкретної банківської установи [2, с. 91].

Базою формування капіталу банку, основою його діяльності, гарантією надійності та стабільності є власний капітал як один із опорних елементів, сформованих за рахунок коштів його акціонерів.

Власний капітал – це сукупність економічних благ у грошовій, матеріальній і нематеріальній формах, які залучаються до економічного процесу діяльності суб'єкта господарювання без визначення терміну повернення їх власникам і здатні генерувати доходи [3, с. 148].

Професійне управління капіталом є запорукою ефективного функціонування суб'єкта господарювання. Капітал є базовою економічною категорією та походить від латинського “capitalis”, що означає “основний, головний” [4, с. 301].

Проблема достатності капіталу банку протягом тривалого часу є предметом наукового дослідження і суперечок між банками та регулюючими органами. Комерційні банки надають перевагу мінімальній кількості капіталу, щоб поліпшити показники рентабельності акціонерного капіталу і зростання активів; органи банківського нагляду вимагають більшого капіталу для зниження ризику банкрутства. Одночасно висловлюється твердження, що банкрутство зумовлено поганим управлінням, тобто банки, що мають високу якість управління, можуть успішно функціонувати з невисокими нормативами капіталу [5, с. 57].

Разом з цим, комерційні банки постійно повинні враховувати у своїй діяльності той факт, що надмірна капіталізація банку, випуск надлишкової кількості акцій порівняно з оптимальною потребою у власному капіталі не є позитивним явищем. Вона негативно впливає на результати діяльності банку. Мобілізація грошових коштів шляхом випуску акцій – дорогий і часто небажаний для банку спосіб фінансування порівняно з іншими джерелами залучення коштів. Тому керівники банків, з одного боку, і органи банківського нагляду – з іншого, намагаються знайти оптимальне співвідношення між величиною капіталу та іншими параметрами діяльності комерційного банку [5, с. 58].

Представимо деякі аналітичні дані щодо капіталу банків, які скались на сьогодні в Україні в порівнянні із попередніми періодами (табл.1).

Таблиця 1.
Сумарні пасиви українських комерційних банків, (млн грн)

Роки	Пасиви (усього)	Статутний капітал	Зобов'язання банків	Кошти суб'єктів господарювання	Кошти фізичних осіб
2010	942088	145857	804363	144038	270733
2011	1054280	171865	898793	186213	306205
2012	1127192	175204	957872	202550	364003
2013	1278095	185239	1085496	234948	433726
2014	1316852	180150	1168829	261372	416371
2015	1254385	222170	1150672	318568	402137
2016	1256299	414668	1132515	369913	437152
2017	1336358	495377	1172761	403927	478565
2018	1360764	465532	1205114	406166	508869
2019	1494460	470712	1293606	498156	552592
2020	1822814	479932	1612174	646491	682029
Відхилення 2020 р. /2010 р.	880726	334075	807811	502453	411296

Джерело: [7]

Так, дані таблиці 1 свідчать, що пасиви українських комерційних банків, в тому числі і капітал, мають тенденцію до зростання. Починаючи із 01.01.2008 р. вони збільшились на 1223418 млн грн. Зріс також статутний капітал – на 437056 млн грн. та зобов'язання банків на 1082356 млн грн. Тенденція до зростання прослідковується також стосовно коштів суб'єктів господарювання та фізичних осіб, які збільшились відповідно на: 534496 млн грн. та 518547 млн грн.

Капітал банку виступає також регулятором його діяльності. Органи нагляду, висувуючи певні вимоги стосовно капіталу, задають тим самим норми економічної поведінки, покликані захищати банки від фінансових ризиків та нестійкості. Тому кожна країна регламентує діяльність своєї банківської системи законодавчо або шляхом відповідних нормативних актів, встановлюючи стандарти мінімального капіталу для кредитно-фінансових організацій.

Регулятивний капітал є одним з найважливіших показників діяльності банків, основним призначенням якого є покриття негативних наслідків різноманітних ризиків, які банки беруть на себе в процесі своєї діяльності, та забезпечення захисту вкладів, фінансової стійкості й стабільної діяльності банків [6].

В Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні, визначено, що регулятивний капітал банку складається із основного (1-го рівня) капіталу та додаткового (2-го рівня) капіталу [6]. Його складові детально представлені на рис. 1.

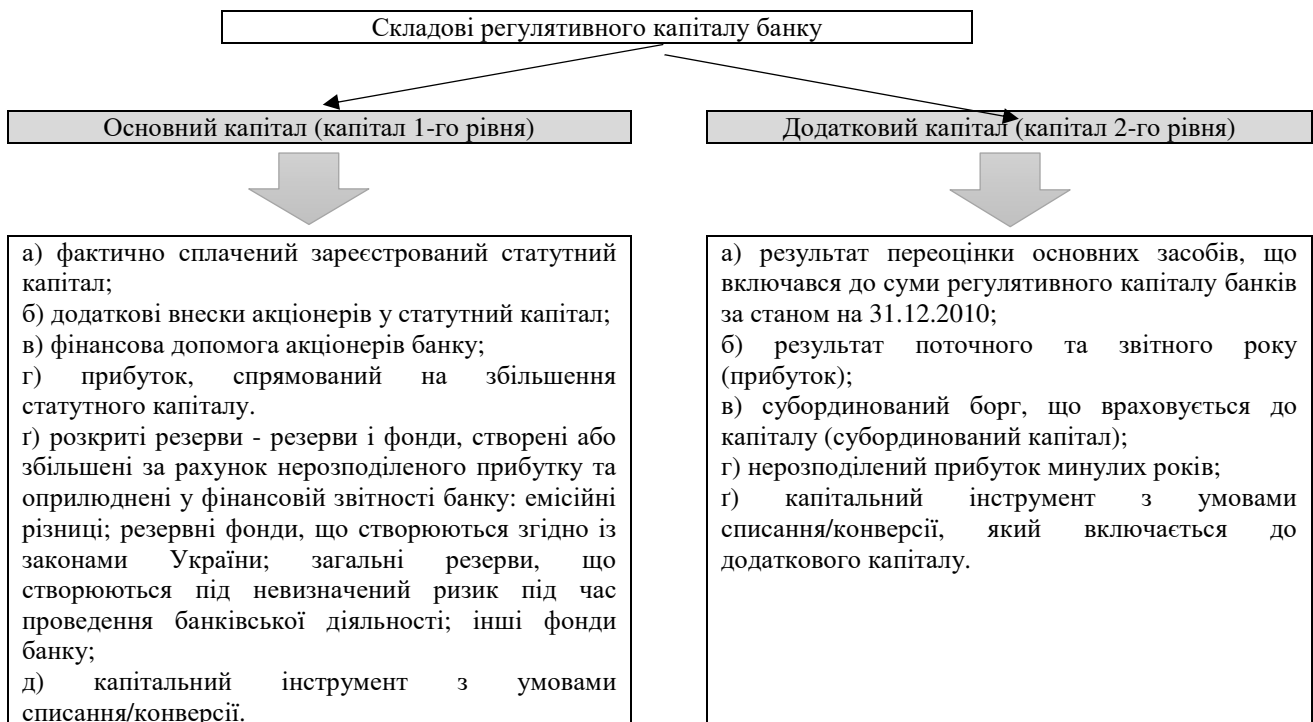

Рис. 1. Складові регулятивного капіталу банку

Джерело: побудовано авторами на основі [6]

Основний капітал вважається незмінним і таким, що не підлягає передаванню, перерозподілу та повинен повністю покривати поточні збитки. Додатковий капітал має менш постійний характер та його розмір піддається змінам [6].

Структуру регулятивного капіталу банків України представлено на рис. 2, де видно що найбільша частка за період дослідження припадає на статутний капітал, що зріс на 3%.

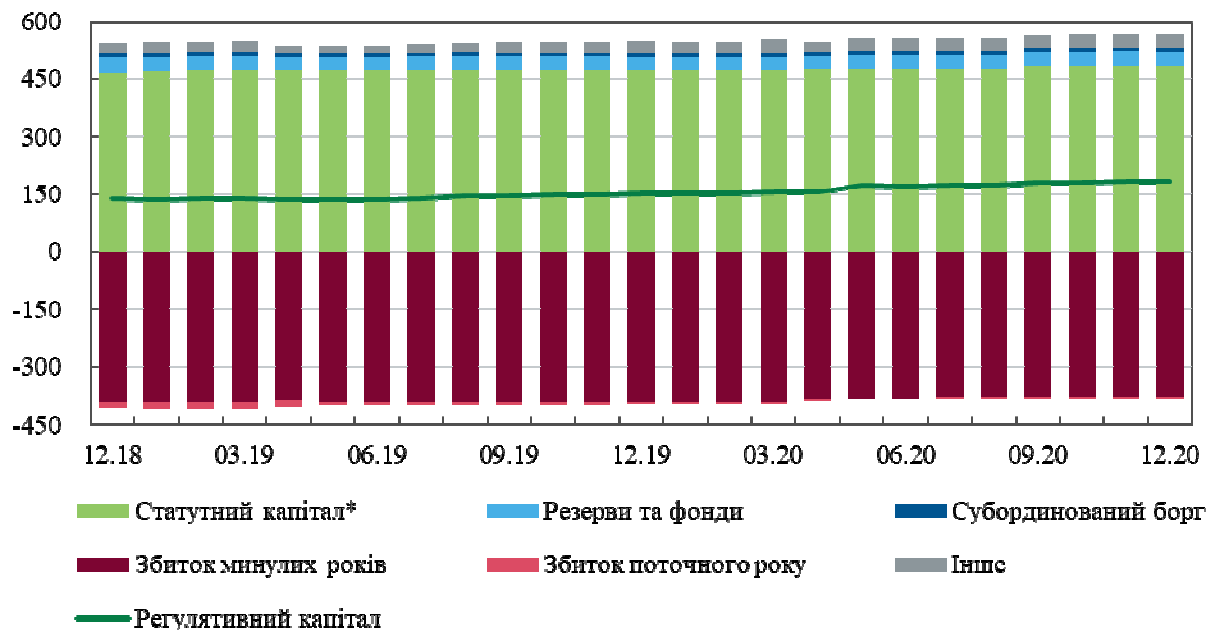

Рис. 2. Структура регулятивного капіталу банків, млрд грн

Джерело: [8]

Для оцінки достатності капіталу банку, Національним банком, зокрема, Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні [6], затверджені відповідні нормативи капіталу комерційного банку. А саме:

- мінімального розміру регулятивного капіталу (Н1), (розділ II, глава 2);
- достатності (адекватності) регулятивного капіталу (Н2), (розділ IV, глава 1);
- достатності основного капіталу (Н3) (розділ IV, глава 2).

Мінімальний розмір регулятивного капіталу банку (Н1) має становити 200 млн грн. Таке рішення ґрунтується на змінах до Закону України «Про банки і банківську діяльність» [9], якими мінімальний розмір статутного капіталу для банків знижено з 500 млн грн до 200 млн грн.

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу відображає здатність банку своєчасно і в повному обсязі розрахуватися за своїми зобов'язаннями, що впливають із торговельних, кредитних або інших операцій грошового характеру. Чим вище значення показника достатності (адекватності) регулятивного капіталу, тим більша частка ризику, що її беруть на себе власники банку; і навпаки, чим нижче значення показника, тим більша частка ризику, що її приймають на себе кредитори/вкладники банку [6].

Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу встановлюється для запобігання надмірному перекладанню банком кредитного ризику та ризику неповернення банківських активів на кредиторів/вкладників банку. Він визначається як співвідношення регулятивного капіталу до сумарної балансової вартості активів і позабалансових зобов'язань, зважених за ступенем кредитного ризику [6].

Так, дані представлені на рис. 3 свідчать про підвищення регулятивного капіталу та нормативу достатності (адекватності).

Регулятивний капітал за три останні роки зріс на 33,6 %. За 2020 рік – він зріс на 20,7% (на початок року – 150,9 млн грн, на кінець року – 182,1 млн грн). Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу банківського сектору також залишається істотно вищим за мінімальні вимоги. Так, за період 2018-2020 роки він зріс на 4,3 % і на кінець 2020 р. становив 22%.

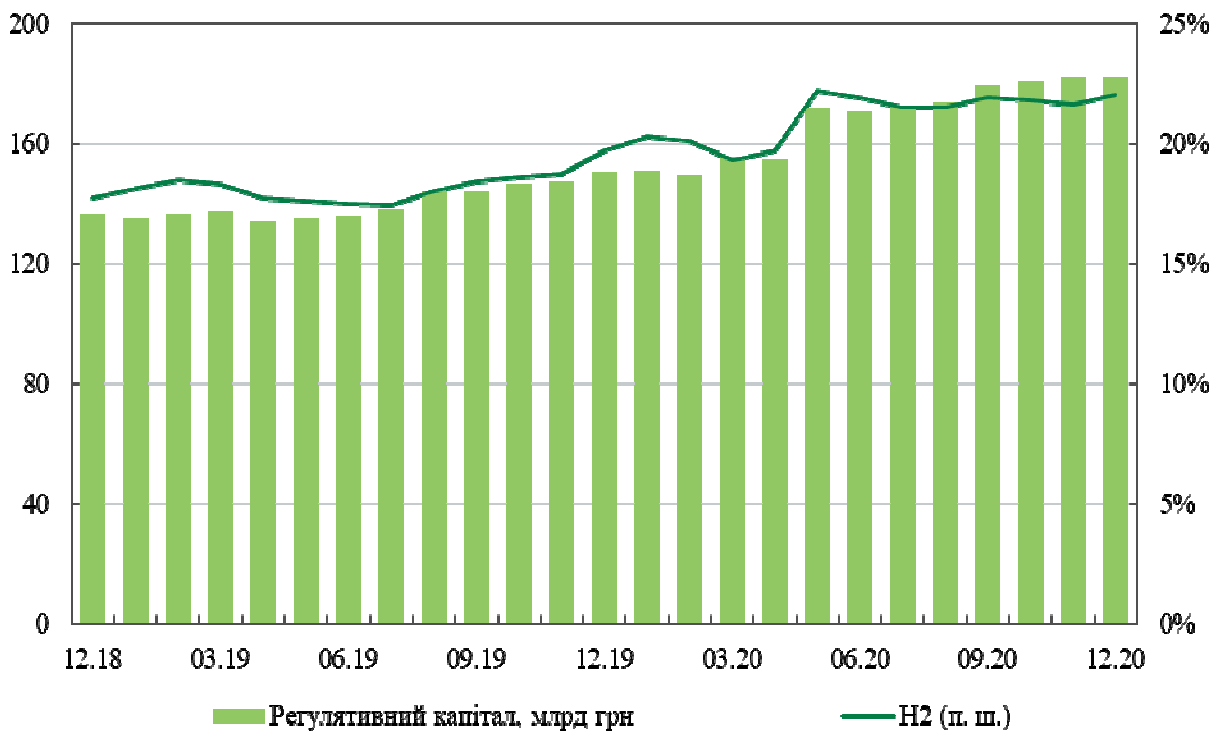

Рис. 3. Регулятивний капітал (РК) та норматив достатності (адекватності) РК
Джерело: [8]

Норматив достатності основного капіталу (Н3) визначається як співвідношення основного капіталу до суми активів та позабалансових зобов'язань, зважених на відповідні коефіцієнти кредитного. Нормативне значення нормативу Н3 має бути не менше ніж 7 відсотків [6].

Динаміка вище охарактеризованих нормативів представлена в табл.2.

Як свідчать дані представлені в таблиці 2, регулятивний капітал банків за 10 останніх років має тенденцію до зростання, що підтверджували дані раніше представлені на рисунках в цій статті. За цей період він збільшився на 25796,6 млн грн. Характерне зменшення регулятивного капіталу припадає на 2015 рік, що пов'язано із періодом початку військових дій на Донбасі. Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу також зростає (+ 1,29 %), його найменше значення (8,92 %) також припадає на 2015 рік. Норматив достатності основного капіталу почав розраховуватись в Україні з 2019 р. і за два роки зріс на 2,23 %.

Таблиця 2.
Значення економічних нормативів (капіталу) по системі банків України за 2010-2020 роки

№ п/п	Роки	Нормативи капіталу			
		Н 1	Н 2	Н 3	
		Регулятивний капітал (млн грн)	Норматив достатності (адекватності) регулятивного капіталу (не менше 10 %)	Норматив достатності основного капіталу (не менше 7%)*	Норматив співвідношення регулятивного капіталу до сукупних активів (не менше 9 %)
1	2010	156 083,9	20,34	Не розраховувався	14,35
2	2011	173 577,6	18,51		14,82
3	2012	177 991,9	18,09		14,95
4	2013	192 916,0	17,55		13,85
5	2014	169 492,5	14,03		11,20
6	2015	99 305,4	8,92		Не розраховується
7	2016	138 526,0	13,34		
8	2017	112 154,5	15,35		
9	2018	121 742,1	15,52		
10	2019	147 073,2	18,72		
11	2020	181 880,5	21,63	15,51	
12	Відхилення 2020 р./2010 р.	25 796,6	1,29	2,23	X

*Норматив достатності основного капіталу Н 3 – розраховується в Україні з 2019 р.

Джерело: побудовано авторами на основі [10]

З метою запровадження досвіду європейських країн та дотримання стандартів щодо управління капіталом банку «Базель III», банківські установи повинні створювати буфери капіталу. Інструкцією про порядок регулювання діяльності банків в Україні [6] визначено, що це: буфер запасу (консервації) капіталу і контрциклічний буфер. Вони створюються понад нормативного значення нормативу достатності основного капіталу (Н3).

Банк формує буфер запасу (консервації) капіталу в розмірі 2,5 відсотка. Буфер запасу (консервації) капіталу розраховується від загального обсягу ризику. Рішення про дату початку формування банками буфера запасу (консервації) капіталу та графік поетапного досягнення встановленого розміру приймається Правлінням Національного банку. Таке рішення завчасно розміщується на сторінці офіційного Інтернет-представництва Національного банку [6].

Контрциклічний буфер капіталу розраховується від загального обсягу ризику в розмірі 0 – 2,5 відсотка. Розмір контрциклічного буфера капіталу встановлюється за рішенням Правління Національного банку в разі значної кредитної активності банків із урахуванням ризиків, пов'язаних із надмірним зростанням кредитування. Зазначена інформація завчасно розміщується на сторінці Офіційного інтернет-представництва Національного банку та має містити відомості, зокрема щодо розміру буфера, дати запровадження буфера в установленому розмірі [6].

Проте, НБУ відтермінував на невизначений термін вимогу формування банками буферу запасу (консервації) капіталу та буферу системної важливості постановою правління НБУ № 37 від 24 березня 2020 року «Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України» [11].

Ухвалене рішення дозволить банківській системі України в період нестабільності на світових ринках і запровадження в країні карантину та обмежувальних заходів, пов'язаних із поширенням коронавірусної хвороби (COVID-19), забезпечувати стабільне функціонування та кредитну підтримку економіки [12].

Зокрема, воно передбачає відтермінування вимог дотримання:

- буфера консервації капіталу, який банки мали поетапно формувати з 1 січня цього року у розмірі 0,625% від основного капіталу і поступово збільшити його розмір до 2,5% до 01 січня 2023;
- буферу системної важливості, розмір якого визначається відповідно до рівня системної важливості банку. Раніше системно важливі банки мали почати виконувати вимогу дотримання такого буферу з 01 січня 2021 [12].

Попри відтермінування вимог по дотриманню буферів, банкам необхідно зберігати наявний запас капіталу для забезпечення власної стійкості та покриття можливих втрат [12].

Необхідно зазначити, що Національний банк України продовжує вдосконалювати нормативно-правову базу, вимоги до капіталу та ліквідності, до системи управління банківськими ризиками. Так, 7 жовтня 2020 року НБУ оприлюднив етапи впровадження оновлених регуляторних вимог до банків на 2021–2024 роки [13]. Зміни ґрунтуються на міжнародних стандартах регулювання діяльності банків, визначених Базельським комітетом та директивами ЄС. Їх мета – підвищити фінансову стійкість окремих банків, так і банківського сектору загалом та здатність протистояти кризовим явищам [13].

Рожкова К. зазначила, що зазначені вимоги сфокусовані на забезпеченні достатнього рівня капіталу та ліквідності, адже це є запорукою платоспроможності та надійності банку. Щоб гарантувати збереження коштів вкладників та інших кредиторів, регулятор має упевнитися, що всі суттєві ризики, притаманні діяльності банку, покриті капіталом. Саме капітал покликаний поглинати неочікувані збитки, на які наражається банк [13].

В найближчий період передбачається запровадження таких вимог (рис. 4).

Перед запровадженням усіх вимог до капіталу Нацбанк спочатку проаналізує післякризовий стан банківської системи, провівши оцінку якості активів. Вона запланована на першу половину 2021 року. За її результатами буде визначено готовність сектору до введення нових вимог, а також встановлено відповідну тривалість перехідних періодів [13].

Отже, як зазначає Кудряк Ю.В., визначення орієнтирів формування й реалізації сучасних фінансових стратегій банків в Україні відбувається в умовах динамічності та непередбачуваності ринкового середовища функціонування банківських установ, а також проблематики внутрішньобанківських бізнес-процесів. Світова фінансово-економічна криза довела недостатню ефективність банків навіть зі значним обсягом фінансових ресурсів та їхню неспроможність протистояти кризовим процесам, а відтак бути базисом фінансової стабільності держави. Водночас у нових реаліях вітчизняної економіки погіршення фінансових показників діяльності великих банків загрожує поширенням системності банкрутств в економіці, зниженням довіри клієнтів до банків і дефіцитом кредитних ресурсів для позичальників. Для попередження цих негативних наслідків, НБУ і власники банків застосовують відповідні механізми регуляторного впливу, надають фінансову підтримку, що трансформує конкурентні умови діяльності банків й суттєво впливає на розроблення їхніх фінансових стратегій [14].

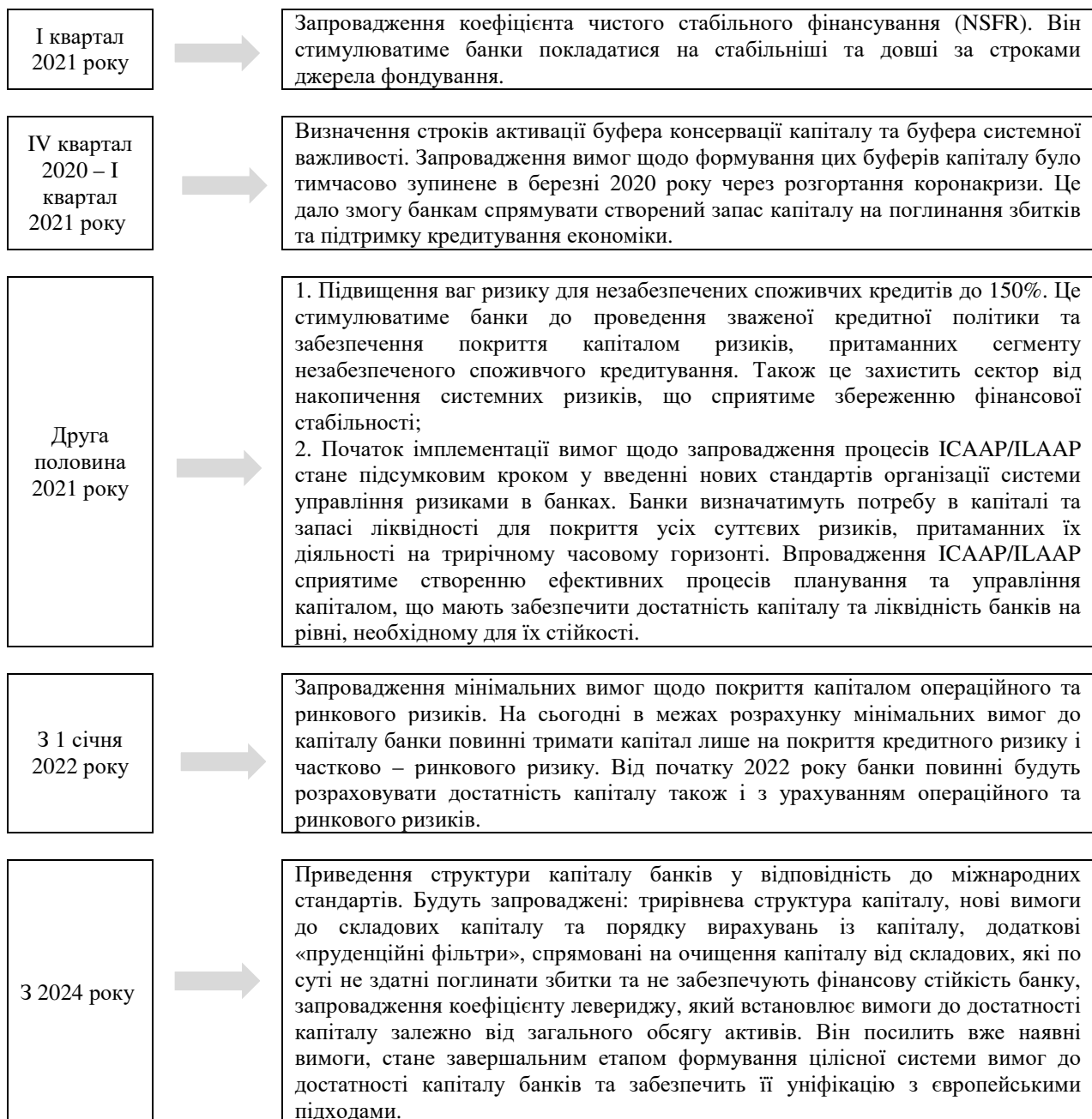

Рис. 4. Оновлені регуляторні вимоги до банків на 2021–2024 роки визначені НБУ

Джерело: [13]

На сучасному етапі є коло проблем щодо діяльності банків та функціонування банківської системи України, що впливають на зниження рейтингу банківських установ, їх надійності та довіри клієнтів.

Погоджуємось із Рудою О.Л., яка визначає наступні: висока концентрація капіталу у групі найбільших банків; досить мала часта комерційних банків формують 99% портфеля кредитів і депозитів, що є досить негативним фактором, адже така ситуація може призвести до розширення практики домовленостей і змов великих банків між собою у проведенні своєї діяльності, наприклад, у встановленні цін на банківські послуги; нераціональна територіальна структура, територіальна нерівномірність банківської системи та локальний характер банківських ринків; низький рівень капіталізації комерційних банків; існування розриву між обліковою ставкою НБУ і ставками по кредитах комерційних банків, що може стати серйозним бар'єром на шляху подальшого росту економіки країни, а також великий розрив між ставками за депозитами і комерційними кредитами, пов'язаний з перенесенням банками своїх витрат на клієнтів; низькі обсяги кредитування реального сектора економіки; проблема надійності і забезпеченості виданих кредитів; проблема незабезпечених, ненадійних кредитів; проблема гарантування вкладів населення та відновлення довіри до банків [14].

Науковці [15, 16] пропонують ряд заходів, які необхідно здійснити для підвищення рейтингу банківських установ, їх надійності та довіри з боку клієнтів:

- розширити мережу комерційних банків в інших регіонах країни;
- звужити процентну маржу комерційних банків;

- удосконалити податкову систему країни;
- ввести єдині загальнодержавні реєстри рухомого і нерухомого майна;
- ввести спрощену процедуру банкрутства підприємств;
- оптимізувати ризик-менеджмент;
- швидкими темпами проводити реорганізацію, об'єднання або ліквідацію проблемних банків;
- налагодити роботу Фонду гарантування вкладів населення та зробити її ефективною;
- створити сприятливий інвестиційний клімат, атмосферу масового інвестування в українську економіку;
- збільшити кількість та підвищити якість банківських послуг на основі використання сучасних технологій і обладнання;
- впроваджувати нові банківські продукти;
- розвивати взаємовідносини банків з клієнтами;
- сформувати та підтримувати режим справедливої конкуренції як у банківському, так і в реальному секторах економіки;
- розробити довгострокові стратегії із застосуванням міжнародного досвіду та національних особливостей і специфічних характеристик кожного банку;
- розвивати Інтернет-банкінг, залучати для цього відповідних висококваліфікованих спеціалістів, використовувати новітні інформаційні технології;
- розвивати і надалі удосконалювати законодавство і нормативну базу;
- підвищити рівень інформаційного забезпечення у діяльності комерційних банків;
- сформувати нову, ринкову психологію людей та довіри в них до банківської системи [15, 16, с. 16].

Одним із підходів до нарощення капіталу банків є консолідація капіталу в результаті злиття та поглинання банків, стратегія яких є апробованою банківськими системами більшості країн із розвинутою ринковою економікою. Підвищенню капіталізації банківської системи України заважають жорсткі вимоги до мінімального обсягу капіталу банків, що не дають змоги приходу на ринок новим вітчизняним банкам; небажання використовувати об'єднання і злиття через втрату впливу на прийняття рішень; нерозвиненість фондового ринку стримує інвесторів вкладати кошти в капітал [2, с. 91].

Висновки. Отже, проведене дослідження підтверджує, що достатність капіталу вітчизняних банків позитивно впливає на їх прибутковість та є запорукою надійності, що забезпечуватиме належний рівень конкурентоспроможності на ринку та підтримуватиме довіру клієнтів.

Встановлено, що вимоги до капіталу банків України постійно змінювались, враховуючи умови Базельського комітету та реалії економічного становища України. Вважаємо, що здебільшого банки нарощували статутний, регулятивний капітал відповідно до законодавчих вимог та дотримувались нормативів капіталу. Втім за останні роки в умовах різких коливань валютних курсів, економічної та політичної нестабільності, банкрутства значної кількості банків, наслідків світової пандемії COVID 19, ситуація щодо дотримання вищевказаних показників погіршилась. Доцільно, на нашу думку, застосування НБУ політики щодо розвитку та діяльності банків з урахуванням регіональних особливостей розвитку економіки та соціальної сфери; запровадження механізму докапіталізації найбільших банків; стимулювання державою створення умов максимального сприяння капіталізації банків на регіональному рівні; розробка стратегії виходу з ринку неплатоспроможних і нежиттєздатних банків шляхом їх реорганізації чи ліквідації тощо.

Список використаних джерел.

1. Мулик Т.О. Відображення інформації про власний капітал у звітності господарюючих суб'єктів. *Агросвіт*. 2020. № 19-20. С. 51-60.
2. Вдовенко Л.О., Черненко О.С. Високий рівень капіталізації – основа зміцнення банківської системи України. *Економіка. Фінанси. Менеджмент: актуальні питання науки і практики*. 2017. № 4. С. 84-96.
3. Іщенко Я.П., Галайда Л.В. Теоретичні основи формування власного капіталу підприємства. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Серія: Економічні науки*. 2015. № 15. С. 146-148.
4. Алескерова Ю.В., Сідак О.М. Управління капіталом страхових компаній. *Інфраструктура ринку*. 2018. № 18. С. 300-306.
5. Довгань Ж.М. Сутність та оцінка достатності капіталу комерційного банку. *Вісник Тернопільської академії народного господарства*. 2003. № 3. С. 56-61.
6. Інструкція про порядок регулювання діяльності банків в Україні: Постанова Правління Національного банку України від 28.08.2001 № 368. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (дата звернення: 01.05.2021).
7. Сумарні пасиви банків. URL: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/passive/2019/> (дата звернення: 01.05.2021).
8. Національний банк України: офіційний сайт. Огляд банківського сектору. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyutyu-2021-roku> (дата звернення: 03.05.2021).
9. Про банки і банківську діяльність: Закон України від 7 грудня 2000 року № 2121-III. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (дата звернення: 03.05.2021).
10. Національний банк України: офіційний сайт. Значення економічних нормативів в цілому по системі. URL: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision> (дата звернення: 04.05.2021).
11. Про внесення змін до деяких нормативно-правових актів Національного банку України: постанова

правління НБУ від 24 березня 2020 року №37. URL: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24032020_37 (дата звернення: 04.05.2021).

12. Національний банк України: офіційний сайт. Національний банк відтермінував формування банками буферів капіталу URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-vidterminuvav-formuvannya-bankami-buferiv-kapitalu> (дата звернення: 02.06.2021).

13. Національний банк України: офіційний сайт. Оновлено план упровадження регуляцій для банків у 2021–2024 роках. URL: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-plan-uprovadjennya-regulyatsiy-dlya-bankiv-u-2021-2024-rokah> (дата звернення: 05.05.2021).

14. Кудляк Ю. В. Фінансові стратегії банків України в умовах конкурентного середовища: автореф. дис. ... канд. екон. наук: 08.00.08. Львів, 2015. 20 с.

15. Руда О.Л. Сучасний стан банківської системи України та її конкурентоспроможність. *Ефективна економіка*. 2019. № 4. URL: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7013> (дата звернення: 03.05.2021). DOI: 10.32702/2307-2105-2019.4.61

16. Martseniuk O., Viderska V. The banking system of Ukraine: the current situation and prospects of development. *Polish journal of science*. 2020. № 26, P. 10-16.

17. Мулик Т.О., Материнська О.А., Пльонсак О.Л. Аналіз господарської діяльності: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2017. 288 с.

18. Правдюк Н.Л., Мулик Т.О., Мулик Я.І. Управління фінансовою безпекою підприємств: обліково-аналітичний аспект: монографія. Київ: Центр учбової літератури, 2019. 224 с.

References.

1. Mulyk, T.O. (2020), “Display of information on equity in the reporting of economic entities”, *Ahrosvit*, vol.19-20, pp. 51-60.

2. Vdovenko, L.O., and Chernenko, O.S. (2017), “A high level of capitalization is the basis for strengthening the banking system of Ukraine”, *Ekonomika. Finansy. Menedzhment: aktualni pytannia nauky i praktyky*, vol. 4, pp. 84-96.

3. Ishchenko, Ya.P., and Halaida, L.V. (2015), “Theoretical bases of formation of own capital of the enterprise”, *Naukovyi visnyk Khersonskoho derzhavnoho universytetu. Seriya: Ekonomichni nauky*, vol.15, pp. 146-148.

4. Aleskerova, Yu.V., and Sidak, O.M. (2018), “Capital management of insurance companies”, *Infrastruktura rynku*, vol. 18, pp. 300-306.

5. Dovhan, Zh.M. (2003), “The essence and assessment of capital adequacy of a commercial bank”, *Visnyk Ternopilskoi akademii narodnoho hospodarstva*, vol. 3, pp. 56-61.

6. Natsionalnyi bank Ukrainy (2001), “Resolution of the Board of the National Bank of Ukraine “Instruction on the procedure for regulating the activities of banks in Ukraine”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0841-01#Text> (Accessed 01 May 2021).

7. Total liabilities of banks (2019), *index.minfin.com.ua*. available at: <https://index.minfin.com.ua/ua/banks/stat/passive/2019/> (Accessed 01 May 2021).

8. The official site of Natsionalnyi bank Ukrainy (2021), “Overview of the banking sector”, available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/oglyad-bankivskogo-sektoru-lyutyiy-2021-roku> (Accessed 03 May 2021).

9. The Verkhovna Rada of Ukraine (2000), The Law of Ukraine “On banks and banking activities”, available at: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2121-14#Text> (Accessed 03 May 2021).

10. The official site of Natsionalnyi bank Ukrainy (2021), “The value of economic standards in the system as a whole”, available at: <https://bank.gov.ua/ua/statistic/supervision-statist/data-supervision> (Accessed 04 May 2021).

11. The National Bank of Ukraine (2020), “Resolution of the NBU Board “On Amendments to Certain Legal Acts of the National Bank of Ukraine”, available at: https://bank.gov.ua/ua/legislation/Resolution_24032020_37 (Accessed 04 May 2021).

12. The official site of Natsionalnyi bank Ukrainy (2020), “The National Bank postponed the formation of capital buffers by banks”, available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/natsionalniy-bank-vidterminuvav-formuvannya-bankami-buferiv-kapitalu> (Accessed 04 June 2021).

13. The National Bank of Ukraine (2020), “The plan for implementing regulations for banks in 2021–2024 has been updated”, available at: <https://bank.gov.ua/ua/news/all/onovleno-plan-uprovadjennya-regulyatsiy-dlya-bankiv-u-2021-2024-rokah> (Accessed 05 May 2021).

14. Kudliak Yu. V. (2015), “Financial strategies of Ukrainian banks in a competitive environment”, Ph.D. Thesis, 08.00.08. Lviv, Ukraine.

15. Ruda, O.L. (2019), “The current state of the banking system of Ukraine and its competitiveness”, *Efektivna ekonomika*, [Online], vol. 4, available at: <http://www.economy.nayka.com.ua/?op=1&z=7013/> (Accessed 03 May 2021).

16. Martseniuk, O., and Viderska, V. (2020) The banking system of Ukraine: the current situation and prospects of development. *Polish journal of science*, vol. 26, pp. 10-16.

17. Mulyk, T.O., Materynska, O.A., and Plonsak, O.L. (2017), *Analiz hospodarskoi diialnosti: navch. posib. [Analysis of economic activity]*. Tsentr uchbovoi literatury, Kyiv, Ukraine.

18. Pravdiuk, N.L., Mulyk, T.O., and Mulyk, Ya.I. (2019), *Upravlinnia finansovoiu bezpekoiu pidpriemstv: oblikovo-analitychnyi aspekt [Management of financial security of enterprises: accounting and analytical aspect]*. Tsentr uchbovoi literatury Kyiv, Ukraine.

Стаття надійшла до редакції 04.07.2021 р.